

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

דף כח.

א. גזירה דלמא קדים וחליץ לראשונה ברישא

כבר התבאר לעיל דף כו. שארבע או חמישה אחים¹ או יותר² שנים מהם נשואים לשתי אחיות, ומתו הנשואים את האחיות, בין בבת אחת בין בזה אחר זה קודם שהספיק אחד מן האחים ליבם את הראשונות, שתייהן חולצות ולא מתייבמות, שאי אפשר לשום אחת מהן להתייבם, משום איסור אחות זקוקה. ואם קדמו וכנסו כל אחד אחת מהאחיות, מוציאים אותן מהם³. שהראשון שמיבם פגע באחות זקוקתו, ואפילו⁴ שני שמיבם אחר שכנס ראשון שפקעה זיקתה, יוציא משום שכל יבמה שנאסרה שעה אחת על היבם קיימא עליה באשת אח שיש לה בנים וכבר היתה אסורה עליו קודם שכנס אחיו ולכך גם עתה נאסרה עליו ולפיכך יוציא.

ועל אף שאם מתו זה אחר זה, כגון שמת ראובן בעלה של רחל, ולאחר מכן מת שמעון בעלה של לאה, הרי בשעה שמת ראובן, רחל מותרת ללוי ויהודה כיון שאינה אחות זקוקתו, כיון ששמעון קיים, ואם כן עתה שמת שמעון והפכה לאה לאחות זקוקתו, אפשר שיחלוץ אחד מהם ללאה ותחזור רחל

¹ שו"ע ונו"כ קעה ג.

² מכיון שעיקר האיסור משום שיש זיקה וקא פגע באחות זקוקתו אין נ"מ אי הם ארבע חמישה או יותר שבכל גיוני קא פגע באחות זקוקתו ומאי דאמרינן להלן עמוד ב' שחמישה שאני הוא אי ליבא זיקה אלא רק חיישנן לביטול מצות יבמים. וכ"כ בקרן אורה בעמוד ב' ד"ה אי הכי "הכא נמי צריך לפרש בשלמא אי משום דיש זיקה אם כן ליבא רבוא כלל בחמשה, ומה לי ד' או ה' בכולהו אית בהו משום אחות זקוקה, דלא ידעינן להי מינייהו רמין תרווייהו, ... והשתא למאי דק"ל דיש זיקה אין חילוק בין ד' לה' אחין. ובכולהו חולצת ולא מתייבמת, וק"ל". וכן מדויק במאירי "וכדי להשמיענו דבר זה ר"ל דיש זיקה לתרי והוא הדין למאה נקטה להא מתניתין בארבעה אחין ... דכי היכי דלמאן דאמר יש זיקה נקט ארבעה לאשמועינן דיש זיקה אף בתרי ומדאשמועינן בתרי הוא הדין למאה ". וכן בתוספות מהר"ם מרוטנבורג "אי הכי אפילו חמשה. אי אמרת בשלמא יש זיקה ניהא, דכיון דכל עצמו אינו בא להשמיענו אלא דיש זיקה אפילו בתרי ה"ה בתלתא".

³ ובש"ע סעיף ג' כתוב בלשון זה ואם קדמו וכנסו כל אחד אחת מהאחיות מוציאים אותן מהם ויש מי שאומר שאין מוציאים עכ"ל וברמב"ם רפ"ז כתוב אם קדמו וכנסו מוציאים ובאמת כן מוכח בגמ' (כ"ה). ודברי הטור תמוהים ולכן יש מי שאומר שהוא ט"ס (כ"ה) אבל גם הרמב"ם בפ' המשנה פסק ג"כ דאין מוציאים ע"ש ובחבורו חזר בו ולכן נראה שהטור סובר כן דאין מוציאים, ושעמו דאע"ג דלפי המבואר רפ"ג ס"ל לת"ק יוציאו ור"א ס"ל פלוגתא ב"ש וב"ה אך בעדיות פ"ה מנה לה ר"א בחומרי ב"ה ואבא שאול ביבמות כ"ה. ס"ל דב"ה לקולא וכתב הרע"ב שם בעדיות בגמ' ביבמות מפכינן לה וכו' וכן הלכה שאם קדמו וכנסו יקימו עכ"ל וזהו שיטת הטור ועי' תו"ט רפ"ג דיבמות ודוק. ערוך השולחן אבן העזר סימן קעה סעיף ח.

⁴ נמק"י בסוגייתנו

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

להתירה הראשון. לכתחלה⁵ אין מורין כן לחלוץ האחרונה כדי שתותר הראשונה, שמא יבא לעשות הפוך, שיחלצו לראשונה וייבמו את השניה והיא נאסרה משום אחות זקוקתו, ואין האיסור פוקע ממנה, או ייבמו את הראשונה תחלה, והיא עדיין אחות זקוקתו ויחלצו לאחרונה אחר כך⁶.

אולם בדיעבד אם קדם וחליץ לשניה, הותרה הראשונה.

ב. דלא ידעינן הי נפול ברישא

ארבעה אחים⁷ ושנים מהאחים נשואים לשתי אחיות, ומתו שניהם, ולא נודע איזו מהם מת ראשון, הואיל ואי אפשר לייבם שניהם, והרי זיקה נפלה על שתיהן, שאיזה שלא ייבם הרי הוא חשש שמא פוגע באחות זקוקתו וחולצות ולא מתייבמות. ואפילו היתה אחת מהם אסורה על היבם משום שניה או מחייבי עשה או מחייבי לאוין, הרי אלו חולצת ולא מתייבמות.

ואם קדמו וכנסו, הראשון יוציא שעל כל פנים אחות זקוקה כנס, ואף על פי שנפקע אחר כך קונסים אותו להוציא, והשני י"א שיקיים אותה, שהרי זיקת האחרת כבר נפקעה, ושמא אחיו שייבם תחילה הוא שכנס את השניה וזו היא הראשונה שחזרה להתירה הראשון, ואם גם לא ידוע מי כנס ראשון, כל אחד יכול לומר חברי ייבם השניה ואני הראשונה, שאין כאן אלא ספק אם פגע באחות זקוקתו. ויש אומרים שגם השני מוציא⁸.

אבל אם היתה אחת מהם ערוה עליו, הרי אחותה מותרת לו, רצה חולץ רצה מייבם, שהרי לא נפלה זיקתו על שתיהן, שאין זיקה על הערוה.

דף כח:

⁵ שו"ע שם א

⁶ אולם עיין בראשונים בסוגיין (רשב"א וק"נ בדעת הרא"ש ועוד) שכתבו שהחשש הוא משום ביטול מצות יבמין כלומר שמא לאחר שייבם האחד ימות השני – ותצא היבמה השנייה משום אחות אשה, בלא יבום ובלא חליצה ונמצא מבטל מצות יבמין.

⁷ שו"ע ונו"כ קעה ב

⁸ ואינו דומה למי שקדש אחת משתי אחיות דפסקינן אם קדמו וכנסו אין מוציאין דשם אחר שכנס השני שוב אפילו בספק איסור אינה גבי' ומתחילה נמי ספק אם עבד כלל איסור אבל הכא נהי דאפשר שמתחילה לא עבד השני איסור וכגון שהראשון האחרונה יבם מ"מ לעולם בספק איסור היא גבי' דילמא אינה האחרונה יבם ואסורה עליו עולמית כיון שנאסרה עליו מתחילת נפילה דהרי היא כאשת אח דרבנן לכן מחויב אף הוא להוציא. בית מאיר שם

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

ג. שלשה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ... הרי אלו חולצות ולא מתייבמות

שלשה אחים, שנים מהם נשואים שתי אחיות, ומת אחד מבעלי האחיות, ואח"כ מת בעל אחות השניה, ונפלה גם האחות השניה לפני האח השלישי, שתייהן אסורות עליו, שהן צרות זו לזו בזיקה, וחולצות ולא מתייבמות וכן הדין באשה ובתה, או אשה ובת בתה, או אשה ובת בנה, שמת בעל האשה ואח"כ מת בעל בתה ונפלו לפני השלישי הרי אלו חולצות ולא מתייבמות הואיל ושתייהן זקוקות לו, הרי הוא פוגע בקרובת זקוקתו, שהן צרות זו לזו בזיקה.